

УДК 330.3

JEL Classification: E66, E69

DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.27.2023.297213>**Обелець Т. В.**

кандидат економічних наук, доцент

ORCID ID: 0000-0002-1553-5150

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Obelets Tetiana

National Technical University of Ukraine

"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

STATE REGULATION OF THE ECONOMY IN CONDITIONS OF UNCERTAINTY

Дослідження присвячене визначенню напрямів державного регулювання економіки в умовах невизначеності високого рівня. У статті проаналізовано загальні збитки та втрати України за сферами економічної діяльності, дефіцит торговельного балансу. У дослідженні окреслено середньострокові перспективи поточного рахунку держави. Також в роботі увагу приділено аналізу доходів, витрат та сальдо зведеного бюджету України, наведений аналіз зміни реального ВВП держави. Порівняння зовнішнього державного боргу та золотовалютних резервів України показує незбалансованість показників. У статті наведено низку чинників, що визначала динаміку міжнародних резервів. Аналіз надходжень на валютні рахунки уряду в Національному банку та виплати Уряду України свідчить про те, що надходження від міжнародних партнерів були значно більшими, ніж обсяги інтервенцій НБУ з продажу валюти. У роботі наведено ранжування країн за загальним обсягом двосторонніх зобов'язань. Залученість кожної країни, що взяла зобов'язання з надання підтримки Україні було оцінено порівнюючи розміри допомоги представлені як частка до ВВП країни-донора.

Ключові слова: державне регулювання економіки, соціально-економічна ситуація, економічний розвиток, державний борг, фінансова система.

The main goal state regulation of the economy is to ensure favorable conditions for sustainable economic development and further economic growth in Ukraine, achieving social stability, raising the level of global competitiveness of the country. The research uses the methods of induction and deduction, the method of abstraction, analysis and synthesis. With the help of graphs and tables, the relationship between groups of economic facts is displayed. The study is devoted to determining the directions of state regulation of the economy in conditions of extremely high uncertainty. The article analyzes the general damages and losses of Ukraine by spheres of economic activity, trade balance deficit. The study outlines the medium-term prospects of the state's current account. The work also focuses on the analysis of revenues, expenditures, and the balance of the consolidated budget of Ukraine, as well as the analysis of changes in the state's real GDP. A comparison of external public debt and gold and foreign reserves of Ukraine shows the imbalance of indicators. The article presents a number of factors that determined the dynamics of international reserves. An analysis of receipts to the government's foreign currency accounts at the National Bank and payments to the Government of Ukraine shows that receipts from international partners were much larger than the volume of interventions by the NBU on the sale of foreign currency. The work presents the ranking of countries by the total amount of bilateral obligations. The involvement of each country that has committed to providing support to Ukraine was assessed by comparing the amount of aid presented as a share of the GDP of the donor country. The article states that state regulation should be aimed at maintaining a balance between social support of the population and stimulation of the development of economic sectors. The author emphasizes that a successful transition to economic recovery will depend on a combination of targeted public investments aimed at restoring critical assets and policy measures that reduce risks for international donors and private investors.

Keywords: state regulation of the economy, socio-economic situation, economic development, public debt, financial system.

Постановка проблеми. Повернення світової економіки до темпів економічного зростання, які спостерігалися до низки шоків 2022 року, стає дедалі все менше ймовірним. У результаті вторгнення Росії в Україну, посилення жорсткості глобальних фінансових умов у багатьох країнах у 2023 році відчувається зменшення рівня доходів на тлі зростання безробіття. На думку фахівців Світового банку у середньостроковому періоді перспективи зростання видаються найменш сприятливими за кілька десятиліть [1].

В умовах високої геополітичної напруженості, продовження воєнних дій на території України, під тиском

вкрай нестабільних зовнішньополітичних обставин уряд України має здійснювати виважену економічну політику для пом'якшення соціально-економічних шоків та дисбалансів. Війна продовжує завдавати серйозної шкоди виробничому потенціалу економіки та призводить до величезних гуманітарних витрат.

Згідно з останньою Оперативною оцінкою збитків і потреб, проведеною Світовим банком разом із урядом України, станом на 24 лютого 2023 року прямі збитки в Україні за один рік сягнули понад 135 мільярдів доларів США. Збитки завдані переважно житловим будинкам, транспортній інфраструктурі, енергетиці та

промисловим підприємствам. Вартість реконструкції та відновлення може становити 411 мільярдів доларів США. Внутрішній валовий продукт (ВВП) України у порівнянні із попереднім роком скоротився на 29,2% у 2022 році, а бідність зростає з 5,5% до 24,1% у 2022 році (на основі межі бідності 6,85 доларів США на особу щодоби). Додатково близько 7,1 мільйона людей опинилися за межею бідності, що знецінило прогрес, досягнутий за останні 15 років [2].

Соціальні та гуманітарні витрати, пов'язані з воєнними діями на території України продовжують зростати. Третина населення або мігрувала за кордон або змінила місце проживання у межах України, набувши статус «внутрішньо переміщена особа». Такі міграційні потоки спричинили дисбаланс на ринку праці, включаючи зниження реальної заробітної плати та зростання безробіття. На розвиток економіки України негативно впливала система провалів державного регулювання, зокрема, національного ринку праці. Основними чинниками, що формували та визначали негативні прояви були інерційність та архаїчність структури зайнятості; атиповість адаптації ринку праці; диспропорційність попиту та пропозиції робочої сили; деструкція соціального діалогу на ринку праці; доходна нерівність; низький рівень інформенту трудового законодавства [3]. В умовах невизначеності високого рівня держава має шукати шляхи для зниження ризиків, більш ефективно врегульовувати економічні процеси і виконувати соціальні функції, визначаючи умови взаємодії учасників суспільного виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням економічного розвитку у поствоєнний період присвячені дослідження С.А. Марглін, Дж.Б. Шор [4]. Фундаментальні принципи державного регулювання для ефективного відновлення повоєнної економіки розглядали зарубіжні науковці В. Ойкен, Ф. Бьом і Г. Гросман-Дерт [5]. Вплив держави на процеси господарювання з акцентом на дослідженні теоретичних засад взаємопов'язаних аспектів виробництва, економіки та соціальної сфери присвячені роботи українських вчених П. Несененко, О. Артеменко, О. Пагластой [6].

Вперше у вітчизняній економічній літературі представлено концепцію економічної безпеки науковцями Інституту економіки та прогнозування України, у дослідженні В.М. Геєця та Б.Є. Кваснюка розглянуто суть та основні загрози економічній безпеці, обґрунтовано національні економічні інтереси України [7]. Розрахунки українських економістів показали, що досягнення норми валового нагромадження основного капіталу до 30–35% ВВП сприятиме швидкому відновленню повоєнної економіки України, як це відбувалося у багатьох країнах після припинення військових дій [8].

Нестабільність економічної ситуації що склалася в Україні під впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників, вимагає диверсифікації управлінських рішень, пошуку шляхів, що допоможуть збалансувати та відновити економіку держави.

Формулювання цілей статті. Метою даної роботи є визначення напрямів державного регулювання економіки України, що дозволить збалансувати соціально-економічну ситуацію та відновити економічний розвиток країни в умовах високого рівня невизначеності.

Виклад основного матеріалу. Війна призвела до тяжких гуманітарних, соціальних та економіч-

них втрат для України. Загальний збиток за період з 24 лютого 2022 року по 24 лютого 2023 року у всіх сферах економічної діяльності оцінюється приблизно в 135 млрд доларів США. Втрати, що обумовлені змінами в економічних потоках, спричиненими війною, (наприклад, збільшення операційних витрат, втрата доходів для органів влади/приватного сектору тощо) становлять майже 290 мільярдів доларів США (рис. 1).

За оцінками фахівців Світового банку найбільше збитків (знищень або пошкоджень фізичних активів) зазнали такі сфери як житлове господарство (38% від загального збитку), транспорт (26%), енергетика (8%), торгівля і промисловість (8%) та сільське господарство (7%). Найбільші сукупні економічні, соціальні та інші грошові втрати припадають на торгівлю і промисловість (30% від загальних втрат), управління вибухонебезпечними предметами (13%), транспорт (11%), сільське господарство (11%) і енергетику (9%) [2].

У 2022 році падіння виробництва досягло 30%, різко збільшився дефіцит торговельного балансу, оскільки скоротився експорт товарів зі східних та південних регіонів, а також відбулося зростання бюджетного дефіциту та державного боргу. Індекс споживчих цін на кінець 2022 року досяг 126,6% (грудень до грудня попереднього року). За період із січня по квітень 2023 року індекс споживчих цін складав 122,4% до відповідного періоду попереднього року (рис. 2).

Уповільнення загальної інфляції протягом останніх кількох місяців відображає послаблення обмежень пропозиції на нещодавно звільнених територіях та слабкий споживчий попит, оскільки перебої в електропостачанні компенсували посилення тиску з боку вартості пального. Одним із найвагоміших факторів, що дозволив утримати зростання інфляції, було запровадження Національним банком України (НБУ) прив'язки обмінного курсу гривні до долара США, що забезпечило номінальний якір та незмінність тарифів на енергоносії. Хоча НБУ монетизував значну частину державних видатків, цей крок не призвів до значного збільшення пропозиції грошей, він ефективно абсорбував надлишкову ліквідність через масштабний продаж депозитних сертифікатів. У майбутньому очікується, що інфляційний тиск з боку пропозиції залишатиметься високим, оскільки війна продовжує спричиняти перебої у виробництві та постачанні, тоді як завершення монетизації у 2023 році та продовження жорсткої монетарної політики стримуватимуть тиск з боку попиту.

У 2022 році Україна зафіксувала профіцит поточного рахунку платіжного балансу на рівні 5,7% ВВП, при цьому приплив іноземних грантів компенсував стрімко зростаючий дефіцит торговельного балансу. Дефіцит торгівлі зріс до 16% ВВП, оскільки річний експорт скоротився на 30% порівняно з 2021 роком, тоді як імпорт скоротився лише на 4%. Скорочення експорту відбулося за рахунок експорту металів та мінеральних продуктів, який зменшився на 63% та 48% відповідно. Експорт сільськогосподарської продукції скоротився на 16%. Скорочення імпорту відбулося за рахунок машин та хімікатів, а імпорт, пов'язаний із війною, паливом та енергетичним обладнанням залишався високим.

Рахунок операцій з капіталом та фінансових операцій, який спочатку був підтриманий завдяки контролю за рухом капіталу, зазнавав дедалі більшого тиску через

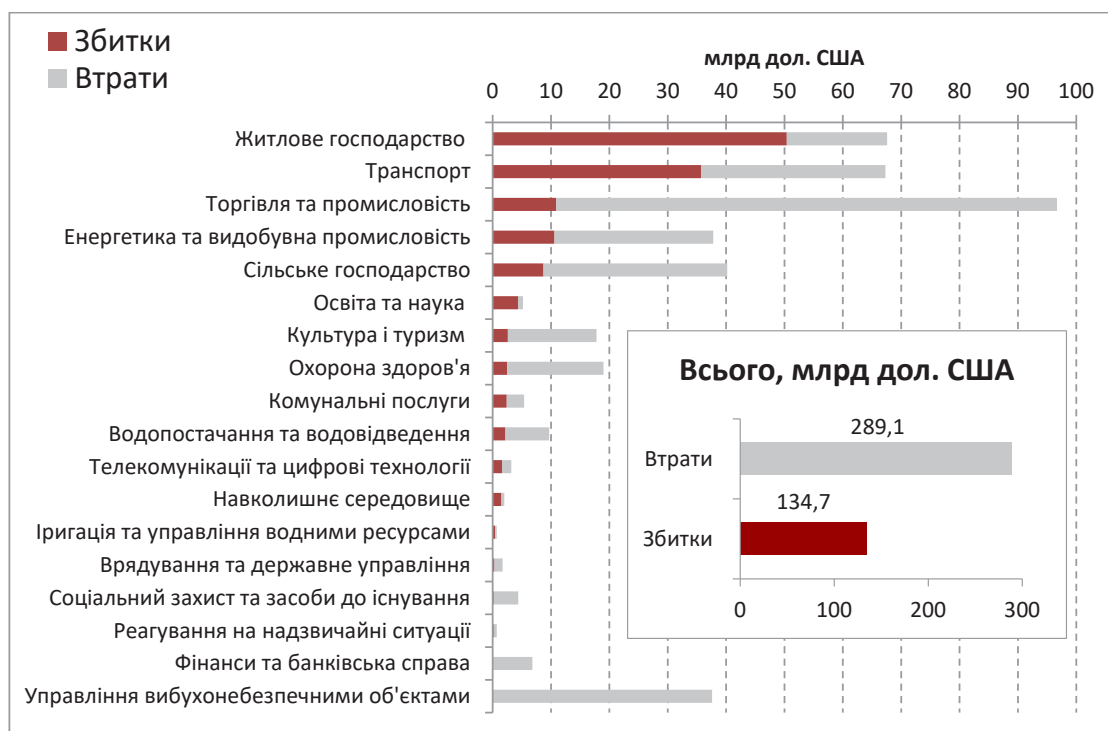

Рис. 1. Загальні збитки та втрати України за сферами економічної діяльності за період з 24.02.2022 р. по 24.02.2023 р.

Джерело: складено автором за даними [2]

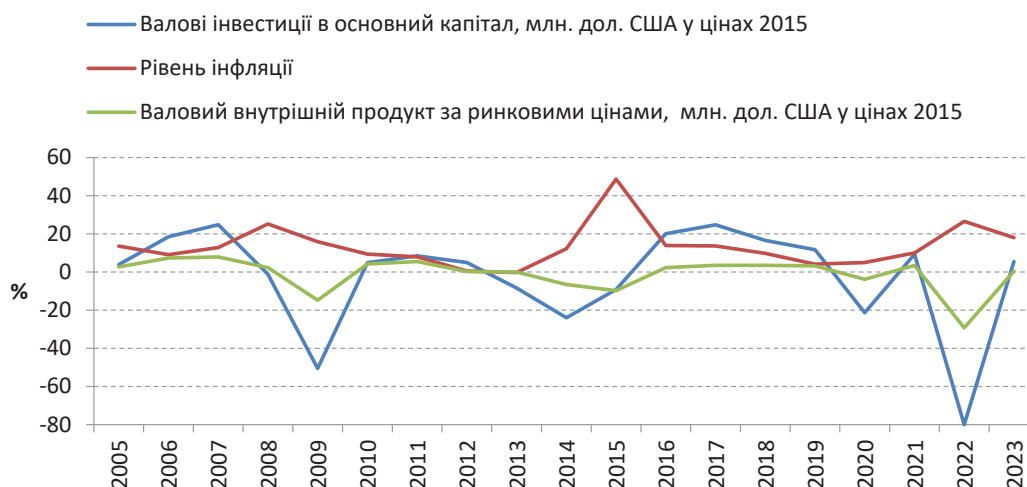

Рис. 2. Інвестиції, інфляція та ВВП України 2005 – 2023 рр.

Джерело: складено автором за даними [9]

виведення іноземної валюти українськими біженцями та відтік торгового фінансування. Ця ситуація була врівноважена припливом іноземних кредитів, що допомогло відновити міжнародні резерви до 29,9 млрд доларів США на кінець 2022 року, майже до довоєнного рівня. У 2023 році очікується подальше падіння експорту через нижчий врожай та дефіцит електроенергії, тоді як імпорт продовжить зростати через вищий попит на енергоносії та обладнання. У середньостроковій перспективі обмежений експорт та значні потреби економіки в імпорті для проведення реконструкції зумовлюють прогнозовано вищий дефіцит поточного рахунку.

У 2022 році фінансовий дефіцит у зведеному бюджеті України сягнув рекордного рівня, що відображає тиск видатків воєнного часу, вплив економічного спаду на дохідну базу, а також структурні зрушення в економіці (рис. 3).

Завдяки контролю за зобов'язаннями в рамках виконання програми «Механізм розширеного фінансування» (The Extended Fund Facility, EFF) загальний дефіцит зведеного бюджету України було обмежено на рівні 16,3% ВВП, а загальний дефіцит державного бюджету без урахування грантів становив 26,5% ВВП. Заборгованість за видатками сектору загальнодержавного управління була нижчою за 0,1% від ВВП.

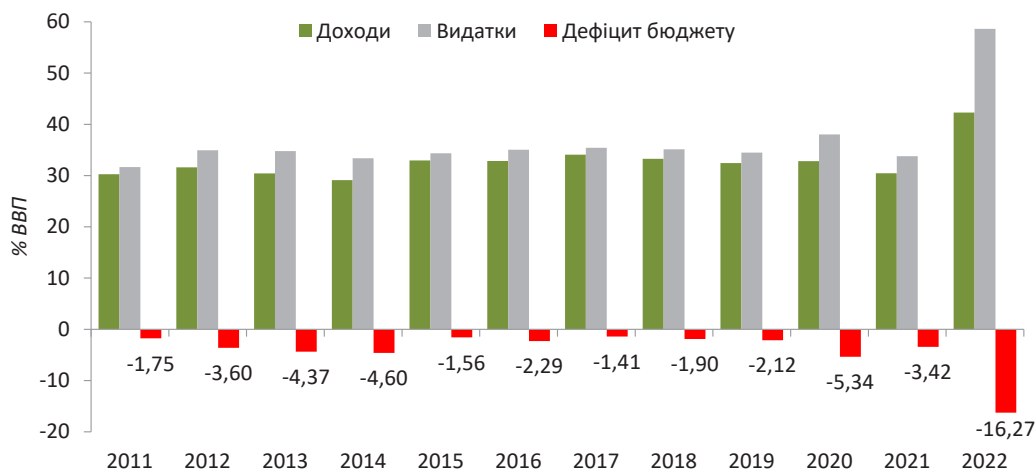

Рис. 3. Доходи, видатки та сальдо зведеного бюджету України 2011–2022 рр.

Джерело: складено автором за даними [9]

Події, пов'язані з ескалацією воєнного конфлікту на території України, викликали демографічні зрушення та дисбаланси на ринку праці, призвели до масштабних втрат військової та цивільної інфраструктури, руйнування промислових підприємств, втрати сільськогосподарських угідь. Всі сфери економічної діяльності в Україні, починаючи з 24 лютого 2022 року зазнають особливо серйозного тиску, що спричинило різкий спад національної економіки (рис. 4).

Реальний ВВП у I кварталі 2023 року збільшився порівняно з попереднім кварталом на 2,4% (з урахуванням сезонного фактору), а порівняно з I кварталом 2022 року – зменшився на 10,5%. Спад української економіки зумовлюється зростанням інфляції та боргових зобов'язань, зменшенням інвестиційної активності та обмеженістю фінансових ресурсів, перерозподілом державних видатків, основна частина яких зорієнтована на оборону та військово забезпечення. У 2022 році ВВП скоротився на 29,2% у порівнянні із попереднім роком, а у 2023 році – з огляду на невизначеність щодо подальшої тривалості війни – очікується, що цей показник зросте лише на 0,5%. Таким чином глибина рецесії

національної економіки обумовлюватиметься, насамперед, тривалістю воєнних дій на території України.

Завдяки підтримці міжнародної спільноти Україна змогла зберегти макроекономічну стабільність і надавати ключові соціальні послуги. У період невизначеності щодо перебігу та наслідків війни в Україні прийняття національним урядом рішень, спрямованих на регулювання економіки та забезпечення макроекономічної стабільності, має узгоджуватися із діями НБУ та міжнародними організаціями, що надають донорську допомогу.

В умовах підвищення вартості запозичень і зниження економічного зростання можуть поширитися і набути більш системного характеру проблеми з погашенням державного боргу. Воєнні дії в Україні можуть призвести до нових стрибків цін на продовольство та енергоносії, провокуючи зростання інфляції. Для протидії базовій інфляції може бути необхідним додаткове посилення грошово-кредитної політики на тлі рекордно високого рівня боргу. Порівняння зовнішнього державного боргу України та її золотовалютних резервів покаже незбалансованість цих показників (рис. 5).

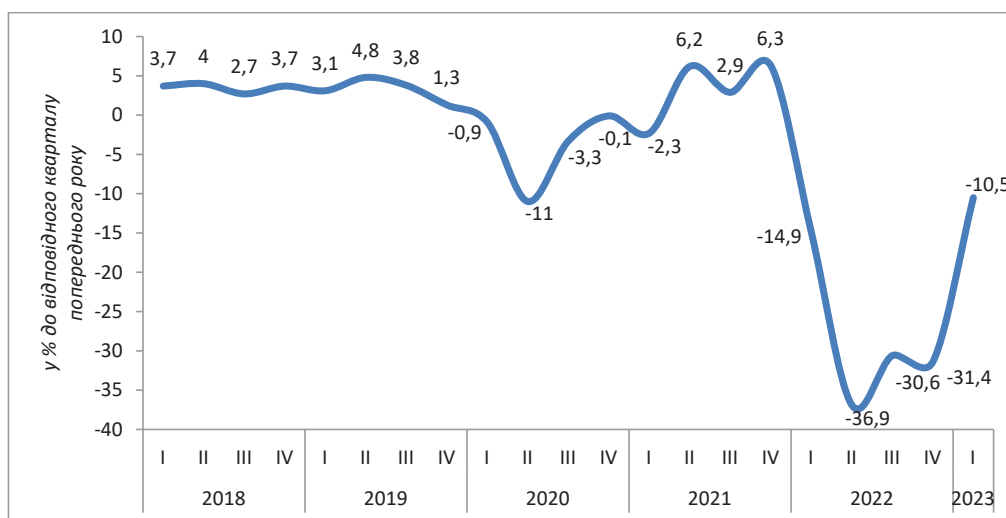

Рис. 4. Зміна реального ВВП в Україні 2018–2023 рр.

Джерело: дані Держкомстату <https://www.ukrstat.gov.ua/>

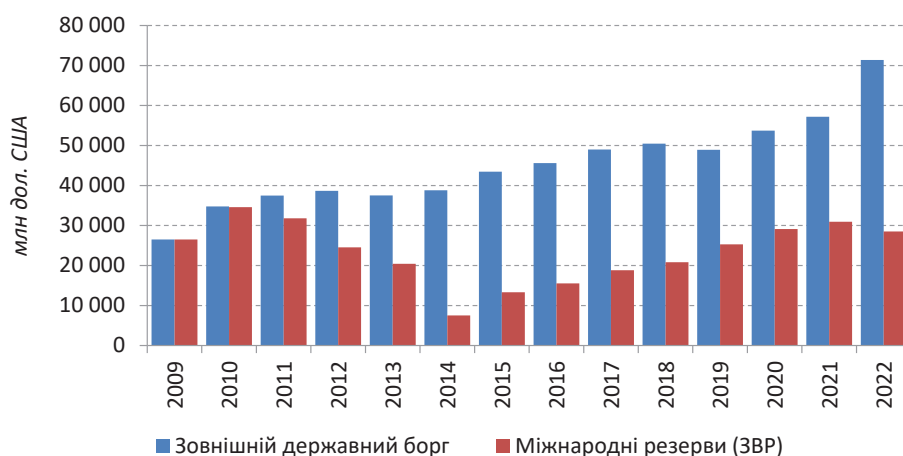

Рис. 5. Зовнішній державний борг та золотовалютні резерви України 2009–2022 рр.

Джерело: складено автором за даними [9]

Зовнішній державний борг у 2009–2022 рр. був вищим за валютні резерви України. Найнижчим забезпечення держборгу було у 2014 році, співвідношення ЗБР і зовнішніх державних запозичень становило 19,4%, у 2022 р. це співвідношення складало 39,9%, а на 30 квітня 2023 р. – 43,3% [9].

За даними Національного банку України за травень 2023 року міжнародні резерви України зросли на 4% та станом на 1 червня 2023 року становили 37 311,3 млн дол. США, що є найвищим показником із серпня 2011 року. Загалом упродовж травня 2023 року динаміку міжнародних резервів визначала низка чинників [10]:

– Надходження на користь уряду та виплати за обслуговування й погашення державного боргу. На валютні рахунки уряду в Національному банку надійшло 4 322,8 млн дол. США. За обслуговування та погашення державного боргу в іноземній валюті Уряд України виплатив 842,2 млн дол. США (табл. 1).

– Операції Національного банку на валютному ринку України. Результатом операцій Національного банку України на валютному ринку у травні 2023 року стало збільшення чистого продажу валюти до 1 899,6 млн дол. США.

– Переоцінка вартості фінансових інструментів дозволила зменшити її на 26,8 млн дол. США унаслідок зміни ринкової вартості та курсів валют.

Слід зазначити, що надходження від міжнародних партнерів були значно більшими, ніж обсяги інтервенцій НБУ з продажу валюти, що здійснювалися для покриття різниці між попитом і пропозицією на валют-

ному ринку України. У майбутньому українському уряду необхідно побудувати фундамент для прискорення відновлення, зосередившись на заходах, які сприятимуть залученню зовнішнього фінансування.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) 31 березня 2023 року затвердив чотирирічну програму «Механізм розширеного фінансування» (The Extended Fund Facility, EFF) для України. Реалізація програми планується у два етапи (воєнний та повоєнний) і передбачає доступ до 11,6 млрд спеціальних прав запозичень, СПЗ (еквівалент 15,6 млрд дол. США). Ця програма є частиною загального пакета підтримки України міжнародними партнерами на суму 115 млрд дол. США. Отримання відповідних фінансових запевнень від міжнародних партнерів стало результатом спільних зусиль Президента України, Уряду України, НБУ та МВФ [11].

Планується, що Україна отримає від Міжнародного валютного фонду протягом 2023 року декілька траншів. Перший транш від МВФ надійшов до загального фонду держбюджету України 3 квітня 2023 р. у розмірі \$2,7 млрд (2 млрд СПЗ). Засідання Виконавчої ради МВФ за результатами першого перегляду програми EFF для України та ухвалення рішення про виділення наступного траншу у розмірі близько \$900 млн заплановане на кінець червня 2023 року [11].

Європейська підтримка України була широкомасштабною: від фінансової та гуманітарної до екстреної, військової та бюджетної підтримки. Станом на лютий 2023 року загальна підтримка України з боку ЄС, його держав-членів та європейських фінансових інституцій становить близько 50 млрд євро (еквіва-

Таблиця 1

Надходження на валютні рахунки уряду в Національному банку та виплати Уряду України, травень 2023 року

Надходження на користь уряду, млн дол. США		Виплати за обслуговування й погашення державного боргу, млн дол. США	
макрофінансова допомога від ЄС	1 616,0	за обслуговування та погашення валютних ОВДП	742,3
надходження від Сполучених Штатів (через трастовий фонд Світового банку)	1 250,0	борг перед Світовим банком	30,1
надходження від розміщення валютних облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП)	1 073,7	борг перед іншими міжнародними кредиторами	69,8
надходження від Світового банку	383,1	виплати Міжнародному валютному фонду	195,5

Джерело: складено за даними Національного банку України https://bank.gov.ua/ua/statistic/sdds#ir_fcl

лент 53 млрд доларів США). Крім того, ЄС опікується 4 мільйонами українців, які покинули свою країну і знайшли притулок у країнах-членах ЄС. Таким чином, загальна підтримка ЄС Україні та українцям в ЄС становить близько 67 млрд євро (71 млрд дол. США). Через Механізм цивільного захисту (Union Civil Protection Mechanism, UCPM) ЄС розгорнув ресурси рятувальників, включаючи електрогенератори, медичне обладнання, тимчасові притулки та інше спеціалізоване обладнання, а також скоординував медичну евакуацію понад 1700 українських пацієнтів, які терміново потребували лікування. Логістичні центри ЄС були створені в Польщі, Румунії та Словаччині [11].

Інститут світової економіки Кіля (Kiel Institute for the World Economy, IfW Kiel) оцінює загальний обсяг міжурядової підтримки, що охоплює двосторонні зобов'язання взяті урядами різних країн перед урядом України, на рівні \$ 162,1 млрд [12]. Основна мета фахівців IfW Kiel кількісно оцінити масштаби військової, фінансової та гуманітарної допомоги Україні. Військова допомога включає всі види озброєння та військової техніки, а також предмети, передані українській армії, та фінансову допомогу, пов'язану з військовими цілями. Гуманітарна допомога – це допомога, спрямована на підтримку цивільного населення (переважно продукти харчування, медикаменти та інші предмети першої необхідності). Фінансова допомога включає гранти, кредити, гарантії та своп-лінії.

За даними IfW Kiel зобов'язання щодо підтримки України взяли на себе уряди 41 країни, включаючи всі країни G7, країн-членів ЄС, а також Австралії, Нової Зеландії, Норвегії, Південної Кореї, Швейцарії, Туреччини, Індії, Китаю та Тайваню. Крім того, розглядаються зобов'язання щодо допомоги Україні з боку інституцій Європейського Союзу, таких як Комісія ЄС і Рада ЄС, а також підтримка, що надається через Європейський фонд миру (ЄФМ), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) та через Програму макрофінансової допомоги Європейського Союзу (МФД).

Найбільшу допомогу за період з 24 січня 2022 року по 24 лютого 2023 року Україні надали США, Сполучене Королівство Великобританії, Німеччина, Японія, Нідерланди, Польща та Європейські інституції (рис. 6).

Як видно із ранжування країн, представленою на рисунку 6, за загальним обсягом двосторонніх зобов'язань виокремлюються Сполучені Штати Америки (\$ 76,8 млрд) та Велика Британія (\$ 10,5 млрд). Визначну роль у підтримці України відіграють інституції ЄС (\$ 32,3 млрд, переважно це зобов'язання МФД, ЄФМ та ЄІБ). Німеччина є найбільшим донором ЄС (\$ 7,9 млрд), за нею йде Польща (\$ 3,8 млрд), яка ще й прийняла мільйони українських біженців. Значний внесок до підтримки України зробили Японія, Нідерланди, Канада та Норвегія [12].

Залученість кожної країни, що взяла зобов'язання з надання підтримки Україні, можна оцінити порівнюючи розміри допомоги представлені як частка до ВВП країни-донора (рис. 7).

Враховуючи розмір економіки кожної країни, можемо заключити, що серед міжнародних партнерів найбільш активну підтримку надавали Україні Прибалтійські країни, Норвегія та Польща. Сполучені Штати посідають 8 місце із загальним обсягом зобов'язань на суму близько 0,37% ВВП у 2021 році. З огляду на великий розмір американської економіки Сполучені Штати є серед найбільших донорів як в абсолютному, так і у відносному вимірі.

У відповідь на війну Гуманітарна місія в Україні, до складу якої входять установи ООН, неурядові організації та інші партнери, збільшила свою присутність в Україні та у 2022 році надала допомогу 16 мільйонам людей на суму 3,4 мільярда доларів США, у тому числі готівкою, продуктами харчування, медикаментами, генераторами та предметами зимового вжитку [13]. Система ООН з розвитку підтримала зусилля уряду щодо швидкого відновлення після надзвичайної ситуації, мобілізувавши 1 мільярд доларів США на технічну допомогу на стратегічному та секторальному рівнях, а

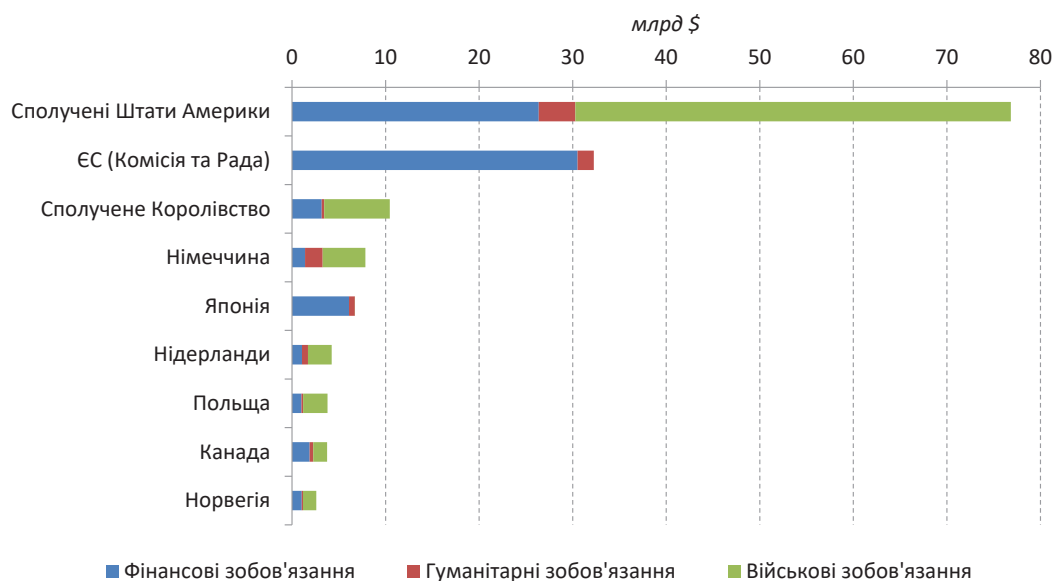

Рис. 6. Державна підтримка Україні за видами допомоги, період з 24 січня 2022 року по 24 лютого 2023 року

Джерело: складено автором за даними [12]

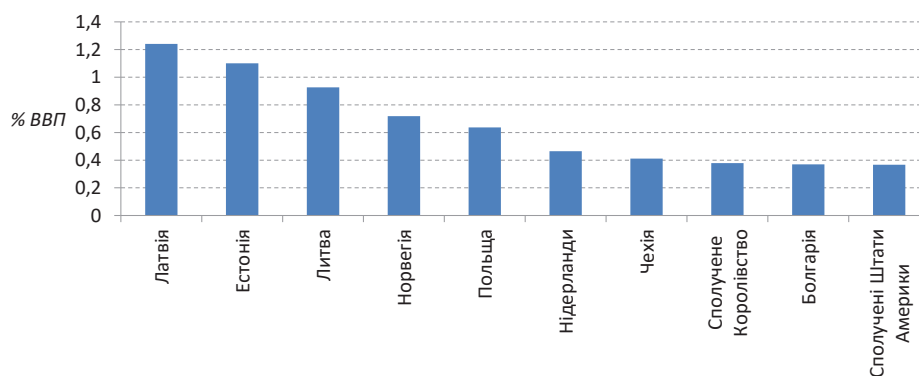

Рис. 7. Двосторонні зобов'язання щодо допомоги Україні країн-донорів з 24 січня 2022 року до 15 січня 2023 року

Джерело: складено автором за даними [12]

також на надання базових послуг вразливим верствам населення та місцевим громадам.

Наприклад, Європейська економічна комісія ООН (ЄЕК ООН) подвоїла підтримку створення генеральних планів відновлення Харкова та Миколаєва завдяки фінансуванню з боку Німеччини. Про це повідомляється у новинах, оприлюднених на сайті ООН. За даними ЄЕК ООН загальний збиток, завданий житловому сектору України після вторгнення Росії, оцінюють у понад 50 мільярдів доларів. З квітня 2022 року ЄЕК ООН розробляє для Харкова та Миколаєва два пілотні проекти. Цільові групи UN4Kharkiv і UN4Mykolaiv, що об'єднують 16 структур ООН і міжнародних організацій, підтримують роботу міжнародних і українських архітекторів, інженерів та інших експертів у розробці проектів генеральних планів реконструкції цих двох міст. Реалізація проектів буде прискорена завдяки внеску в розмірі п'яти мільйонів доларів, зробленому Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини [14].

За даними WFP (World Food Programme) Ukraine у 2022 році до України було доставлено 155,313 тонн продовольства та 420,789 млн доларів США готівкою для гуманітарної допомоги. У 2023 році станом на 5 травня 2023 р. було надано гуманітарну допомогу Україні у розмірі 74 212 тонн продовольства та 171,738 млн доларів США готівкою на державну довгострокову соціальну допомогу [15].

У 2022 році ЄС виділив 7,2 мільярдів євро у вигляді макрофінансової допомоги (МФД) від ЄС і 620 мільйонів євро у вигляді бюджетної підтримки. 500 мільйонів бюджетної підтримки є частиною внесків у рамках глобальної кампанії зі збору коштів Stand Up for Ukraine. Щоб і надалі підтримувати Україну, ЄС надає у 2023 році пакет підтримки у розмірі до 18 мільярдів євро у вигляді винятково пільгових кредитів, з яких вже було сплачено 7,5 мільярдів євро [13]. Надходження від міжнародних партнерів були надзвичайно важливими для збалансування національної економіки. Подальша

донорська підтримка матиме фундаментальне значення для збереження цих досягнень, а також для забезпечення критично важливих потреб у відновленні.

Висновки. Державне регулювання має бути спрямоване на підтримку балансу між соціальною підтримкою населення та стимулюванням розвитку галузей економіки. Для досягнення поставлених цілей державна фінансова система має зорієнтуватися на збереження прийняттого рівня інфляції і стійкого курсу гривні. Ескалація війни в Україні та геоекономічна напружена обстановка створюють несприятливі умови для дій уряду щодо вирішення економічних проблем. Крім того, повільно, спричинена підризом Каховської ГЕС у червні 2023 року, поглибила кризу в Україні. Це означає, що країна не просто веде війну, а й зіштовхнулася із екологічною та гуманітарною катастрофою.

В умовах підвищеного рівня зовнішнього боргу, інфляції та волатильності фінансових ринків органи державної влади мають вкрай обмежені можливості для компенсації соціально-політичних шоків та врегулювання економічної ситуації. Україна стоїть перед необхідністю балансувати між підтримкою економіки війни у найближчій перспективі та створенням умов для економічного відновлення в майбутньому. Основним напрямом витрат державних ресурсів є підтримка основних соціальних виплат, також уряд має підтримувати в цілому здорову макроекономічну політику, спрямовану на запобігання безпосереднім фінансовим, монетарним і фінансовим ризикам воєнного часу. Також перед Україною стоять складні задачі щодо фінансування екстреного відновлення критично важливої інфраструктури. Скорочення соціальних видатків може призвести до зростання соціальної напруги, посиленої зростання бідності та безробіття.

Тож, успішний перехід до економічного відновлення економіки залежатиме від поєднання цільових державних інвестицій, спрямованих на відновлення критично важливих активів, та політичних заходів, які зменшують ризики для міжнародних донорів та приватних інвесторів.

Література:

1. World Bank. Global Economic Prospects, January 2023. Washington, DC : World Bank, 2023. DOI: <https://doi.org/10.1586/978-1-4648-1906-3>
2. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment February 2022 – February 2023. The World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations. March 2023. URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2023-03/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf>

3. Близнюк В.В., Гук Л.П. Провали державного регулювання на ринку праці. *Економіка України*. 2021. № 12. С. 22–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.12.022>
4. Marglin Stephen A., Schor Juliet B. *The Golden Age of Capitalism: Reinterpreting the Postwar Experience*. Oxford University Press. 1992. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198287414.001.0001>
5. Eucken W. *The Foundations of Economics: History and Theory in the Analysis of Economic Reality*. W. Hodge, 1950. 358 p.
6. Несененко П.П., Артеменко О.А., Патлатой О.Є. Теоретичні основи економічної політики : навчальний посібник. Київ : ФОП Гуляєва В.М., 2019. 306 с.
7. Концепція економічної безпеки України / кер. проекту В.М. Геєць, заст. кер. Б.Є. Кваснюк. Київ : Логос, 1999. 56 с.
8. Скрипниченко М.І. Макроекономічні оцінки і прогнози повосного відновлення економіки України. *Економічна теорія*. 2022. № 2. С. 29–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/etef2022.02.029>
9. Дані Мінфіну України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/>
10. Міжнародні резерви України станом на 1 червня 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/mijnarodni-rezervi-zrosli-do-373-mlrd-dol-ssha-za-pidsumkami-travnua-scho-ye-nayvischim-pokaznikom-iz-serpnya-2011-roku>
11. Ukraine. IMF Country Report No. 23/132. International Monetary Fund. March 2023. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/05/30/pr23185-ukraine-imf-and-ukrainian-authorities-reach-staff-level-agreement-eff>
12. Kiel Institute for the World Economy. URL: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/?cookieLevel=not-set>
13. European Commission. EU Solidarity with Ukraine. 2023. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-ukraine-standing-together_en#eu-assistance-to-ukraine
14. UN doubles support for reconstruction efforts in Kharkiv and Mykolaiv. URL: <https://news.un.org/ru/story/2023/06/1441732>
15. WFP Ukraine. External Situation Report № 39 05 May 2023. URL: https://api.godocs.wfp.org/api/documents/06c0146ddffb4a2380f92eac8e547397/download/?_ga=2.114492423.1081741494.1686296688-1741005399.1686296688
16. Обелець Т.В. Демографічний чинник формування трудового потенціалу України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. Острого : Вид-во НаУОА, 2020. № 17 (45). С 53–57. DOI: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2020-17\(45\)-53-58](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2020-17(45)-53-58)

References:

1. World Bank (2023) *Global Economic Prospects, January 2023*. Washington, DC: World Bank. DOI: <https://doi.org/10.1586/978-1-4648-1906-3>
2. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment February 2022 – February 2023 (March, 2023) The World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations. Available at: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2023-03/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf>
3. Blyzniuk V. V., Huk L. P. (2021) Provaly derzhavnoho rehulivannia na rynku pratsi. *Ekonomika Ukrainy*, no. (12), pp. 22–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.12.022>
4. Marglin Stephen A., Schor Juliet B. (1992) *The Golden Age of Capitalism: Reinterpreting the Postwar Experience*. Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198287414.001.0001>
5. Eucken W. (1950) *The Foundations of Economics: History and Theory in the Analysis of Economic Reality*. W. Hodge, 358 p.
6. Nesenenko P. P., Artemenko O. A., Patlatoi O. Ie. (2019) *Teoretychni osnovy ekonomichnoi polityky: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: FOP Huljaieva V.M., 306 p.
7. Heiets V. M., Kvasniuk B. Ie. (1999) *Kontsepsiia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy*. Kyiv: Lohos, 56 p.
8. Skrypnychenko M. I. (2022) Makroekonomichni otsinky i prohnozy povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy. *Ekonomichna teoriia*, no. 2, pp. 29–43. DOI: <https://doi.org/10.15407/etef2022.02.029>
9. Dani Minfinu Ukrainy. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/>
10. Mizhnarodni rezervy Ukrainy stanom na 1 chervnia 2023 roku. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/mijnarodni-rezervi-zrosli-do-373-mlrd-dol-ssha-za-pidsumkami-travnua-scho-ye-nayvischim-pokaznikom-iz-serpnya-2011-roku>
11. Ukraine. IMF Country Report No. 23/132. International Monetary Fund (March, 2023). Available at: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/05/30/pr23185-ukraine-imf-and-ukrainian-authorities-reach-staff-level-agreement-eff>
12. Kiel Institute for the World Economy. Available at: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/?cookieLevel=not-set>
13. European Commission (2023) EU Solidarity with Ukraine. Available at: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-ukraine-standing-together_en#eu-assistance-to-ukraine
14. UN doubles support for reconstruction efforts in Kharkiv and Mykolaiv. Available at: <https://news.un.org/ru/story/2023/06/1441732>
15. WFP Ukraine. External Situation Report No. 39 05 May 2023. Available at: https://api.godocs.wfp.org/api/documents/06c0146ddffb4a2380f92eac8e547397/download/?_ga=2.114492423.1081741494.1686296688-1741005399.1686296688
16. Obelets T. V. (2020) Demohrafichniy chynnyk formuvannia trudovoho potentsialu Ukrainy. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriia "Ekonomika"*. Ostroh: Vyd-vo NaUOA, no. 17 (45), pp. 53–57. DOI: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2020-17\(45\)-53-58](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2020-17(45)-53-58)